

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

**Інклюзивна освіта
як індивідуальна траєкторія
особистісного зростання дитини
з особливими освітніми потребами**

**Збірник матеріалів
VII Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
(наукове електронне видання)**

Випуск 6

Вінниця 2024

УДК 373.3:376(06) і-65

I-65

Рекомендовано до друку вченою радою факультету дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 5 від 26.12.2024 року)

Редакція колегія:

Комарівська Н. О., кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (*голова*)

Олійник Н.А., кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувач кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Імбер В.І., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Казьмірчук Н.С., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Любчак Л. В., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Стахова І.А., докторка філософії, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Франчук Н.Л., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Кушнір А.О., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Бондар Ю.В., докторка філософії, старша викладачка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Рецензенти:

Мачинська Н.І., докторка педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка

Кришук В.Л., кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

I-65 Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами: збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 19 грудня 2024 р.) / редкол.: Н. Комарівська, Н. Олійник, В. Імбер, Н. Казьмірчук, Л. Любчак, І. Стахова, Н. Франчук, А. Кушнір, Ю. Бондар; за заг. ред. Н. Комарівської. Вінниця, 2024. Вип. 6. 211 с.

I-65 Inclusive education as an individual trajectory of the personal growth of a child with special educational needs: a collection of materials of the VII All-Ukrainian scientific-practical conference with international participation / editorial board per community Ed. N.Komarivska. Vinnitsa, 2024. Issue 6. 211 c.

Матеріали подано в авторській редакції. Редакційна колегія вважає за необхідне повідомити, що не всі положення і висновки окремих авторів є безперечними. Проте вважаємо за можливе їх опублікування з метою подальшого обговорення.

До збірника включені тези з актуальних питань інклюзивної освіти в контексті завдань реалізації наступності дошкільної та початкової освіти, які підготовлені викладачами, студентами українських і зарубіжних закладів вищої освіти, педагогами-практиками, фахівцями соціальних служб і представниками громадських організацій.

Матеріали збірника адресовані викладачам і студентам ЗВО II-IV рівня акредитації, педагогічним працівникам шкіл I ступеня та закладів дошкільної освіти, а також усім, хто цікавиться питаннями навчання й виховання дітей з особливими освітніми потребами.

The collection includes the thesis on Topical issues of inclusive education in the context of the tasks of implementing the continuity of pre-school and primary education, prepared by faculty and students.

The materials of the collection are addressed to teachers and students of institution of higher education of the II- IV level of accreditation, teachers of primary schools and institutions of pre-school education, as well as to everyone who is interested in the problems of education and upbringing

УДК 373.3:376(06) і-65

ISBN 978-966-924-251-4

© Авторський колектив Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

<i>Імбер Вікторія, Ільченко Анна.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	85
<i>Імбер Вікторія, Ходацька Інна.</i> МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	88
<i>Казьмірчук Наталія, Войтишена Олена.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА	91
<i>Колеснік Катерина, Форманюк Ірина.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	95
<i>Комарівська Надія, Лісова Аліна.</i> УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	98
<i>Комарівська Надія, Погончук Юлія.</i> ЗНАЧЕННЯ РОБОТИ НАД СИНОНІМІЄЮ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	103
<i>Лазаренко Наталія, Маховська Катерина.</i> ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ	107
<i>Ланно Віолетта, Божак Марія.</i> ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОГО СТАВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	111
<i>Петрица Юлія.</i> МОЖЛИВОСТІ ПРОЄКТІВ З МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	116
<i>Середа Ірина, Торяник Лілія.</i> ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ТА ВПРАВИ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ТА СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ	119
<i>Стахова Інна, Прохницька Ярослава.</i> РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІНТЕРАКТИВНИМИ ПРИЙОМАМИ	124
<i>Франчук Наталія, Заверуха Ліна.</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	128
<i>Франчук Наталія, Полупан Ліза.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	133
Секція 3 ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ В РІЗНОМАНІТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД (У РАМКАХ ПРОЄКТУ ПРОГРАМИ ERASMUS + JEAN MONNET MODULE 101085267 — SEEDUE4UA — ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH)	
<i>Білюк Олена, Терещенко Діана.</i> ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ	139
<i>Богуславська Вікторія, Вознюк Тетяна, Дідик Тетяна.</i> ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАТЬ У ФОРМІ ГРИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ПЛАВАННЮ ДІТЕЙ 7-10 РОКІВ З ВАДАМИ СЛУХУ	142
<i>Івашура Наталія.</i> СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ У ШКОЛАХ ДЛЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДГОТОВКИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД	145
<i>Імбер Вікторія, Коханов Ігор.</i> ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПОДОЛАННЯ ДЕЗАДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	148
<i>Кисличенко Вікторія, Безсонова Ольга.</i> ФОРМУВАННЯ ТЕМПО-РИТМІЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	151

того, толерантність дозволяє подолати стереотипи та упередження, забезпечуючи дітям можливість навчатися в атмосфері відкритості та доброзичливості.

У підсумку, це сприяє не лише академічному успіху, але й вихованню відповідальних, емпатійних і соціально активних громадян. Педагогам необхідно активно підтримувати і заохочувати взаємоповагу та співпрацю серед дітей, використовуючи методи навчання, що враховують особливості кожного учня. Організація спільних творчих і навчальних проєктів допомагає дітям краще розуміти одне одного, розвиває емпатію та сприяє подоланню упереджень. Лише через підтримку толерантності, як ключової цінності, можна побудувати освітній простір, у якому кожна дитина має можливість розкрити свій потенціал і відчувати себе важливою частиною спільноти.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII.
3. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
4. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ: «А. С. К.», 2012. 308 с.

МОЖЛИВОСТІ ПРОЄКТІВ З МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

*Петрица Юлія, асистентка кафедри філологічних дисциплін початкової
та дошкільної освіти*

Тернопільський національний педагогічний університет

Імені Володимира Гнатюка (Україна)

Останнє десятиліття – це період інтенсивного оновлення педагогічного процесу, переосмислення сутності, змісту та концептуальних засад початкової шкільної освіти. Створення таких умов, в яких дитина змогла б максимально самореалізуватися, тобто встановити власні стосунки із суспільством, історією, культурою людства, нині є одним з основних завдань освітньо-виховного

процесу. Оновленні вимоги до організації освіти ставлять у центр педагогічного впливу особистість учня й спрямовують педагогів до розвитку їхніх творчих здібностей. Значний потенціал для формування покоління креативних школярів початкової школи містить музейна педагогіка [2]. Сьогодні її розглядають як інноваційну педагогічну технологію [1, с. 12].

XXI століття внесло в наше життя бурхливі соціально-економічні зміни. У процесі зміни вигляду сучасного світу, вони торкнулися і культури, значущість якої нелегко переоцінити в розвитку творчих здібностей та інших цінностей учнів початкової школи. Механізм збереження досягнень культури – це музеї [2, с. 83]. Присутність музею в освітньому процесі сприяє формуванню психологічної стійкості та моральної готовності не тільки до життя в стрімко мінливому світі, а й виступає суб'єктом соціокультурних перетворень. Стверджуючи важливість музеїв у формуванні творчої особистості сучасних школярів, слід наголосити й на тому, що саме в музейному середовищі поєднується зовнішній світ людини, відображений у пам'ятках культури та мистецтва – світ явищ і подій, і внутрішній світ, тісно пов'язаний з етнокультурними традиціями та художніми образами.

Поняття «музейна педагогіка» вперше з'явилося в науковому обігу на початку XX століття в Німеччині. Нині музейна педагогіка як інноваційний напрямок освіти відкриває унікальні можливості для розвитку творчих здібностей учнів початкової школи. Вона забезпечує інтеграцію навчання з культурною спадщиною, створюючи умови для активного залучення дітей до освітнього процесу через музейні ресурси та методи [4, с. 257]. Відвідування музеїв сприяє активізації емоційного інтересу школярів до мистецтва, історії та природи. Такі емоції стимулюють уяву, необхідну для творчої діяльності.

Водночас, заняття в музеях часто засновані на використанні інтерактивних методів взаємодії учнів і педагога (створення малюнків, макетів, аплікацій або інших арт-об'єктів). Це стимулює розвиток моторики, фантазії та креативності молодших школярів. Музейна педагогіка поєднує навчальні дисципліни, що дає

змогу учням бачити взаємозв'язки між наукою, мистецтвом та історією. Це формує цілісне бачення світу та розвиває багатогранне мислення.

Однією з базових форм організації діяльності учнів, на основі використання потенціалу музейної педагогіки, є метод проєктів. Тематика проєктної музейної діяльності учнів пов'язана з профілем музею або з використанням музейних матеріалів. Проєкти можуть об'єднуватися в цикли, головною вимогою є використання музейних предметів. В основі проєктної роботи лежить самостійна діяльність дітей. Метод проєктів доцільно використовувати після відвідання учнями гуртків або студій, що засновані при музеях. Гуртки працюють під керівництвом музейного співробітника. Студії ближчі за формою до гуртків, вони займаються естетичним розвитком особистості, залученням до художньої творчості. Крім того, в рамках роботи музеїв нині проводяться різні конкурси та виставки дитячої творчості, практикуються музейні ігри, проводяться заняття на експозиції, використовуються інтерактивні можливості музею, реалізуються музейно-педагогічні програми для учнів. Окреслені форми організації освітньо-виховної діяльності учнів початкової школи позитивно впливають на формування творчих здібностей школярів. Контакт із мистецькими та історичними експонатами допомагає учням глибше розуміти світ, збагачувати емоційну сферу, що є важливим для творчого самовираження.

Проєкти з музейної педагогіки мають значний позитивний вплив на формування творчих здібностей учнів початкової школи. Вони створюють унікальне освітнє середовище, яке сприяє розвитку уяви, креативності та самовираження дітей через взаємодію з культурною спадщиною та мистецтвом. Таким чином, музейна педагогіка не лише підвищує рівень навчальної мотивації, а й сприяє гармонійному розвитку особистості дитини, формуючи фундамент для подальшого розкриття її творчого потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Аліксійчук О. Музейна педагогіка як засіб опанування школярами курсу «Мистецтво». *Педагогічний вісник Поділля. Світ мистецтва*. 2021. № 4. С. 12-15.

2. Білик Н. І. Музей як центр координації освітньо-виховної та краєзнавчої роботи закладу освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 3(198). С. 82-90. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-3\(198\)-82-90](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-3(198)-82-90)

3. Беззуб Ю. В. Методи та прийоми музейної педагогіки в шкільному навчально-виховному процесі. URL: https://www.researchgate.net/publication/344493772_Metodi_ta_prijomi_muzejnoi_pedagogiki_v_skilnomu_navcalno-vihovnomu_procesi

4. Філіпчук Н. О. Музейна педагогіка в оптимізації культурно-освітнього процесу. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. Вип.2. С. 256-265.

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ТА ВПРАВИ В РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ТА СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

Середа Ірина, кандидатка педагогічних наук, доцентка

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського, Україна

Торяник Лілія, здобувачка професійної освіти «бакалавр»

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського, Україна

Розвиток мовлення дітей дошкільного віку є одним із ключових завдань сучасної педагогіки. Саме в цей період формуються базові мовленнєві, когнітивні та соціальні навички, необхідні для успішної адаптації дітей до шкільного навчання. В умовах інклюзивного освітнього середовища значущість цього процесу зростає, адже забезпечення якісного мовленнєвого розвитку дітей з особливими освітніми потребами (ООП) вимагає адаптації методик і підходів, зокрема використання дидактичних ігор.

Інклюзія стає важливим напрямом в освіті завдяки її спрямованості на створення рівних можливостей для всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей. Використання дидактичних ігор у роботі з нормотиповими дітьми та дітьми з ООП сприяє не лише мовленнєвому розвитку, але й формуванню толерантності, соціальної інтеграції та взаємопідтримки серед дітей [4, 5].

Особливо актуальним є дослідження практичних аспектів використання дидактичних ігор у дошкільних закладах з інклюзивними групами, оскільки педагогам часто бракує структурованих рекомендацій та інструментів для організації мовленнєвих вправ з урахуванням індивідуальних потреб дітей.